

СЕМИОЛОГИЈА НА ВИНОТО ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК

м-р Надица Маркоска
Филолошки факултет
Универзитет „Гоце Делчев” - Штип

Вовед

Историјата на виното е повеќе или помалку историја на човештвото. Секоја цивилизација има свој историјат за виното. Најстарите траги за одгледување на виновата лоза како и производство на вино се забележани на брегот на Каспиското Море и во источна Турција.

Во Античка Грција виното се сметало за дар од боговите, поточно виното го создал богот Дионисиј. Преку Грците и Феникијците, виното навлегува во Европа, особено во Италија, Франција и Шпанија кои се сметаат за лулката на виното.

Етимологијата на терминот вино потекнува од латинскиот збор *vinum* иако се смета дека коренот води потекло од санскритот, поточно од глаголот *vena* (сака). Од овој глагол води потекло и зборот *Venus* (Венера).

Виното претставува алкохолен пијалок кој се добива од ферментиран сок на грозјето коешто припаѓа на видот *Vitis vinifera* или од грозје кое е добиено со вкрстување на овој вид со други видови од родот *Vitis*. Виното исто така може да се добие и од други овошја и делови од растенија. Иако е познато уште од дамнешни времиња, виното не се пиело во оваа форма сè додека не се направени шишињата и тапата во доцниот XVII век.

Референтот „вино” односно претставата за виното содржи покрај денотативни референцијални семи и други семи кои не се од особено значење за неговото именување. (Никодиновски 2007). Тие семи се конотативни референцијални семи и токму тие се носители на фигуративните значења на виното.

1. Симболички аспект

Виното најчесто асоцира на крв¹, како поради бојата, така и по својот карактер на растителна есенција: така, тоа е пијалок на животот или бесмртноста. Покрај тоа, во преданијата со семитско потекло, тоа е симбол на сознанието и на иницијацијата, поради пијанството² кое го предизвикува. Во таоизмот доблеста на виното не се разликува од моќта на пијанството.

¹ Крвта е носител на животот. Крвта е живот, се вели на библиски јазик. Крвта и припаѓа на општата симболика на црвеното. Крвта – помешана со водата – која тече од раните на Христос, а собрана во Гралот, е напиток на бесмртноста.

² Пијанството им припаѓа на лунарните феномени, бидејќи е поврзано со плодноста, жетвите, богатите реколти. Во традиционалната симболика, Месечината раководи со циклусот на вегетација, бременост, растење. Затоа, боговите на плодноста најчесто се лунарни божества. Духовното пијанство не е само средство за пренесување на менталните способности, бидејќи виното само по себе е синоним за спознание.

Во стара Грција виното се идентификувало со крвта на Дионисиј и претставувало пијалок на бесмртноста. Постои и една изрека на Грците која вели: „*Ова вино е амброзија*”. Амброзијата била најслатката храна на боговите. Истата функција ја имало и во таоизмот каде било предмет на сложен ритуал на приготвување. Во тајните кинески здруженија виното (од ориз) се меша со крв во текот на заклетвата, а како пијалок за причест овозможува да се достигне старост од сто деведесет и девет години. Се разбира такво е и значењето на Христовата крв во евхаристијата чија префигурација е жртвата на Мелхиседек. Тука доаѓаме до поимот на жртвата која се поврзува со пролевањето крв, жртва која едновременно може да биде и жртва на страстните стремежи кои се поврзани со пијанството. Виното како симбол на спознанието и на иницијацијата познато е во сите гореспоменати традиции, а особено во дионисиските митови. Виното како предизвикувач на пијанство е исто така симбол на заблуденоста со која бог ги казнува неверните и побунетите поединци или народи. Во библиските преданија виното е пред сè симбол на радост и на сите подароци кои Господ им ги дава на луѓето. Исус, воведувајќи ја институцијата на Тајната вечера, изразува еден сосема поинаков симболизам: „*Тоа е Мојата крв на Новиот завет, која се пролива за мнозина.*” По егзодусот виното ја заменило крвта при обредите на жртвување.

Погребната уметност која изобилува со мотиви на лоза³, берба и вино покажува дека тој пијалок се сметал за симбол на бесмртноста.

Во соништата виното се појавува како психички елемент од повисок ред: тоа е некое културно добро, поврзано со внатрешниот позитивен живот.

2. Семиолошки аспект

Во лексичко-семантичкото поле „вино” спаѓаат лексемата *вино* како и лексемите *винова лоза*, *лозје* и *грозје*.

Фигуративните значења на виното ќе ги проучуваме преку фраземските и паремиските говорни единици и тоа од три различни аспекти: симболички, семиолошки и вредносен аспект.

Тоа не е само вербален и аналошки симбол, зашто речиси насекаде физичкото пијанство служи како средство за постигнување на духовно пијанство, бидејќи ослободува од условувањето на надворешниот свет и живот контролиран од свеста: така е кај грчките мистици, така е и во таоизмот во кој се познати Мудреците винопијци.

³ Виновата лоза, во религиите од околината на стар Израел, се смета за свето, ако не и божествено дрво, а нејзиниот производ – виното, за пијалак на боговите.

Во Израел прилагодувањето на ова верување за виновата лоза се смета за едно од месијанските дрва. Не е исклучено, старите преданија рајското дрво на животот да го идентификуваат со виновата лоза.

Значи, од самиот почеток симболиката на виновата лоза е обележана со позитивно значење.

Таа за човекот е едно од најскапоцените човекови добра. Оттука, сосема природно се преоѓа на главната тема на симболиката. Виновата лоза, тоа е Израел, како Божји имот. Господ е лозарот кој од својот син бара да го посети лозјето. И бидејќи се жртвувал наместо Израел, Христос ќе биде споредуван со виновата лоза, затоа неговата крв ќе биде виното во Новиот завет. Виновата лоза е значаен христијански симбол, особено поради тоа што од неа се добива виното, симбол на спознанието.

Како што виновата лоза била растителен израз за бесмртноста, така и алкохолот, во архаичните преданија, останал симбол на младоста и вечниот живот.

Виното како пијалок може да гради семиолошки фигури со следните свои карактеристики: физичките особини и дејството на виното. Во категоријата на физички особини ќе ги споменеме следните особини на виното: целоста, староста, бојата и типот на виното. Во категоријата, пак, на дејството на виното спаѓаат: виното како пијалок со терапевтска моќ и виното како алкохолен пијалок што развеселува и опијанува.

2.1. Физички особини

2.1.1. Целоста

Целоста на виното во италијанските единици најпрвин ја разгледуваме преку квалитетот на виното како еден благороден пијалок: (посл.) *Botte buona fa buon vino*. (Marchiori 1970) = Добрата бочва дава добро вино. Како поопшто значење на пословицата е дека добрите производители даваат секогаш добри производи; (посл.) *Il buon vino si vende senza frasca*. (Marchiori 1970) = На добро вино не му треба реклама; (посл.) *Nella botte piccola c'è il vino buono*. (Marchiori 1970) = Во малите бочви стои доброто вино. Се истакнува дека квалитетот нема никаква врска со квантитетот. Во суштина, кога има квантитет обично нема квалитет; (фраз.) *chiedere all'oste se il vino è buono* (Zingarelli 2006) = прашува крчмар дали е добро виното; (посл.) *Il vino al buon mercato porta l'uomo all'ospedale*. = Кој пие евтино вино завршува во болница. Оваа пословица истакнува дека евтиното вино нема никаков квалитет.

Во лексичко-семантичкото поле на виното спаѓа и лозјето, односно теренот каде што се одгледува виновата лоза, а од чиј плод се прави виното. Исто така и лозјето се јавува во некои единици и преку целоста гради семиолошка фигура: (фраз.) *non essere terreno da piantar vigna* (Zingarelli 2006) = не може да смета на некого.

Виното како целост означува Свет или божествен пијалок, симбол на младоста и вечниот живот: (посл.) *A chi non piace il vino, il Signore faccia mancare l'acqua*. = Кој не го сака виното ќе остане без вода. Една шеговита клетва која се однесува на земјите каде не се цени виното; (посл.) *Il vino è la poppa dei vecchi*. = Виното е храна за старите, или *мелем за душата*; (посл.) *Il riso nasce nell'acqua e muore nel vino*. = Оризот се раѓа во вода, а умира во вино. Јадењето ориз завршува со чаша добро вино; (посл.) *La vita e il vino vanno assaggiati goccia a goccia*. = Животот и виното треба да се густираат пополека. (изрека) *"Il vino per l'uomo è come l'acqua per le piante che in giusta dose le fa stare bene erette."* (Platone) = Виното за човекот е како водата за растенијата, во умерена количина ги држи исправени.

Лозјето, како дел од семантичкото поле на виното, означува и богатство: самата лексема *vigna* означува печалба, кар; (фраз.) *legare la vigna con le salsicce* (Zingarelli 2006) = живее луксузно; (фраз.) *trovare una bella vigna* (Zingarelli 2006) = наоѓа доходна работа.

Во следните неколку единици виното се употребува заедно со лебот како основна и неопходна храна за живот. Значи, се истакнува важноста на виното: (фраз.) *dire pane al pane e vino al vino* (Zingarelli 2006)= кажува отворено што мисли; (посл.) *Pane, vino e cotechino è un mangiare divino.* = Лебот, виното и месото се божествена храна; (посл.) *Pane e vino forma tavola.* = Лебот и виното ја прават трpezата.

2.1.2. Староста на виното

Во физичките карактеристики на виното спаѓа и неговата старост и познато е дека колку е постаро виното толку е поквалитетно и поскапо. (посл.) *Amico e vino vogliono essere vecchi.* = Држи се за старо вино и стар пријател. Најдобри пријатели се оние кои сме ги запознале одамна, исто како и виното, колку е постаро толку е поквалитетно; (посл.) *Pane di un giorno e vino di un anno.* = Леб денешен, а вино годишно.

2.1.3. Бојата на виното

Бојата на виното се среќава во неколку разновидни единици: (во неколку толкувања на соништа): *Vino rosso* = здодевност; *Vino bianco* = среќа; *Bere vino rosso* = кратко боледување; *Bere vino bianco* = радост; (посл.) *Bianco o negro – fa l'uomo allegro* = Бело или црно – го прави човека весел.

(виц) *In enoteca:* - *Una bottiglia di vino, per favore.*

- *Bianco o rosso?*

- *È lo stesso, tanto mio padre è daltonico!*

Во енотека: - Едно шише вино, Ве молам.

- Бело или црно?

- Сеедно, и онака татко ми е далтонист!

2.1.4. Типот на виното

Типот на виното се среќава во следните единици: (во неколку толкувања на соништа): *Vino dolce* = заведување; *Vino secco* = чесност, сигурност; *Vino moscato* = богатство; *Vino torbido* = чест; (посл.) *È meglio vin torbido che acqua chiara.* = Подобро матно вино отколку бистра вода; (посл.) *È diventata una damigiana di vino acido.* = Стара мома, лош карактер. Се однесува на девојките кои не се веќе млади, а сè уште не се мажени, значи, старите моми. Го истакнува нивниот тежок карактер; (посл.) *Bellezza senza bontà è come vino svanito.* = Убавина без добрина е како изветреано вино.

(виц) *Oggi ho comprato una bottiglia di vino. La stappo e ... vedo che è vuota!!! Era un vino secco.* = Денес купив шише вино. Го отворив и ... видов дека е празно!!! Беше суво вино.

(виц) *Francesco Totti decide di partecipare al Milionario per dimostrare di avere una certa cultura. Gerry Scotti pone la prima domanda:*

- *Per cosa è famoso monsignor Della Casa?*

- *Questa la so, per la produzione del vino!!!*

- *Ma a me risulta per aver scritto "Il Galateo"...*
- *Ah, Gerry, io sto Galateo non so mica cos'è, ma in tutti i ristoranti dove sono stato ce l'avevano tutti il vino "Della Casa".*

Франческо Тоти решава да учествува на Милионер за да докаже дека е образован. Џери Скоти го поставува првото прашање:

- По што е познат господин Della Casa?
- Ова го знам, по производството на вино!!!
- Да не е случајно по делото "Il Galateo"...
- Ах, Џери, јас појма немам што е тоа Galateo, но во сите ресторани во кои сум бил го имале виното "Della Casa".

2.2. Дејството на виното

2.2.1. Виното како пијалок со терапевтска моќ

Виното има значајна нутритивна вредност поради тоа што содржи етил алкохол, шеќери, витамини и минерали кои позитивно влијаат на организмот доколку се консумира во умерени количини.

Првите сведоштва за виното во медицинската култура датираат од V и IV век п.н.е. во некои текстови на Хипокрит кој го препорачувал виното заедно со уште некои алкохолни пијалоци за превенција од разни болести.

Преку две илјади години виното било единствениот антисептик кој се користел за дезинфекција на рани како и за прочистување на водата за пиење. Затоа овој магичен пијалок од секогаш бил присутен на трпезата на многу цивилизации за време на некоја прослава, свечена церемонија, како и за време на погребните ритуали.

Неговата моќ да спречува голем број заболувања ја среќаваме во следните единици: пословици во кои преку симболиката на виното, каде виното ја означува крвта, се изразува неговото позитивно дејство врз здравјето на луѓето: (посл.) *Buon vino fa buon sangue*. (Marchiori 1996) = Добро вино добра крв; (посл.) *Carne fa carne vino fa sangue*. = Месото прави месо, виното прави крв.

Виното и лебот се среќаваат во следниве пословици: (посл.) *Pane e vino rinforzano la schiena*; = Лебот и виното го јакнат телото; (посл.) *Pane, vino e prosciutto stanno bene pe' tutto*; = Леб, вино и пршута одат добро со сешто; (посл.) *Il pane inzuppato nel vino fa buon sangue*. = Лебот потопен во вино ја јакне крвта; (посл.) *Il vino e il pane coprono ogni dolore*. = Виното и лебот ја лечат секоја болка.

Други пословици во кои се истакнуваат позитивните ефекти од консумирање на виното: (посл.) *Ora allontanate gli affari con il vino*. = Избркајте ги грижите со виното; (посл.) *Se per la vita non vuoi l'affanno bevi il vino per tutto l'anno*. = Пиј вино цела година и грижите се минато; (посл.) *Chi beve vino – va lontano nel suo cammino*. = Кој пие вино живее подолго; (посл.) *Chi beve il vino con la minestra vede il dottore dalla finestra*. (Marchiori 1996) =

Кој пие вино со супа го гледа докторот од прозор; (посл.) *Due dita di vino sono un calcio al dottore.* = Две голтки вино и заборава на докторот.

2.2.2. Виното како алкохолен пијалок што развеселува и опијанува

Виното како симбол на радост се среќава уште во Библијата, а и во денешно време виното е познато како пијалок за свечени пригоди и прослави. Во следните единици виното се јавува со позитивна конотација бидејќи делува позитивно на луѓето, ги прави среќни, ги развеселува: (посл.) *L'acqua fa male e il vino fa cantare.* = Водата е лоша виното е песна; (посл.) *Vino non è buono che non rallegra l'uomo.* = Виното не чини ако не го развесели човека; (посл.) *Il vino fa ballare i vecchi.* = Виното и старите ги разигрува; (посл.) *Pane fa panza vino fa danza.* = Кој јаде леб ќе се здебели, кој пие вино ќе се разигра; (посл.) *Il vino fa allegria e l'acqua fa malinconia.* = Виното развеселува водата растажува; (изрека) *"Il vino allieta il cuore dell'uomo, e la gioia è la madre di tutte le virtù"* (W.Goethe) = Виното го храни срцето на човекот, а радоста е мајка на сите доблести; (изрека) *"... che sarebbe la vita, senza il vino? Il vino bevuto in tempi e quantità giuste è gaiezza del cuore, gioia dell'anima..."* (Antico Testamento, Ecclesiaste) = ...каков би бил животот без вино? Виното во ограничена количина е радост за срцето, мелем за душата...

Доколку, пак, се консумира во поголеми количини, освен што многу ќе ги разигра луѓето, виното ќе им го одврзе јазикот и тогаш ќе излезат на виделина и најголемите тајни: (посл.) *In vino veritas.* = Во виното е вистината; (посл.) *Quando il vino va a fondo – le parole salgono a galla.* = Кога ќе го испиеш виното зборовите излегуваат на површина; (посл.) *Quando il vino rende lieti se ne fuggono i segreti.* = Кога виното ќе те расположи тајните излегуваат на виделина; (посл.) *Il vino fa dire quello che non si dovrebbe.* = Кој пие вино го кажува и она што не треба; (посл.) *Dove può il vino non può il silenzio.* = Каде има вино нема мир; (посл.) *Dove regna il vino non regna il silenzio;* (изрека) *"Vino pazzo che suole spingere anche l'uomo molto saggio a intonare una canzone, e a ridere di gusto, e lo manda su a danzare, e lascia sfuggire qualche parola che era meglio tacere."* (Omero) = Виното лудо го распева и најмудриот човек, и го тера да се смее, и го разигрува и го тера да каже и нешто што не треба.

Во следната пословица виното се споредува со срцето затоа што во нив лежи вистината, односно срцето и виното секогаш ја кажуваат вистината: (посл.) *Il cuore è come il vino: ha il fiore a galla.* (Marchiori 1996) = Срцето е како виното: ја изнесува вистината на виделина.

Поголемото количество на испиено вино ја олеснува комуникацијата и тогаш многу лесно се стекнуваат нови пријателства кои, за жал, обично не траат за долго: (посл.) *Amicizia stretta dal vino non dura da sera a mattina.* = Пријатели стекнати по чаша вино не траат ни еден ден; (посл.) *Per farsi un amico basta un bicchiere di vino, per conservarlo non ne basta una notte.* (Marchiori 1996) = За да запознаеш пријател доволна е чаша вино, за да го сочуваш малку е и една ноќ; (посл.) *Nel vino si fanno gli amici e nel pianto si*

provano. (Marchiori 1996) = Со виното се запознаваат пријатели со солзите се докажуваат.

Виното како предизвикувач на пијанство е исто така симбол на заблуденоста со која бог ги казнува неверните и побунетите поединци или народи. Во следните единици виното се јавува со негативна конотација: (посл.) *Uomo di vino non vale un quattrino*. (Marchiori 1996) = Човек кој пие многу не вреди ништо; (посл.) *Donna e vino, ubriaca il grande e il piccolino*. = Жените и виното им го земаат умот на сите; (фраз.) *i fumi del vino* (Zingarelli 2006) = пијанство; (фраз.) *smaltire il vino* (Zingarelli 2006) = се опијанува;

Заклучок

Фигуративното значење на виното е разгледувано во 74 единици: 44 пословици, 7 фраземски единици, 3 вицепи, 8 толкувања на соништа, 2 афоризма и 9 изреки. Ако направиме едно кратко резиме на фигуративните значења на виното во италијанскиот и во македонскиот јазик можеме да заклучиме дека виното се јавува повеќе со позитивна конотација отколку со негативна и симболизира благороден и божествен пијалок кој делува позитивно на луѓето доколку се консумира во умерени количини. Исто така, виното е симбол на радост, среќа, прослава. Неговата негативна конотација се среќава само во оние единици каде што доаѓа до израз неговото прекумерно консумирање и како резултат на тоа и негативните последици врз здравјето на луѓето.

Доколку направиме една паралела меѓу симболиката и семиологијата на виното можеме да заклучиме дека во некои единици семиологијата на виното се совпаѓа со неговата симболика: од една страна го имаме виното како симбол на крвта и на црвената боја, а од семиолошки аспект преку крвта и црвената боја се изразува неговото позитивно дејство врз здравјето на луѓето. Виното ја јакне крвта, и им дава румена боја на луѓето која е симбол на здравје.

На крај ќе завршиме со неколку познати афоризми и изреки за виното: (афоризам) *Il vino per l'uomo è come l'acqua per le piante che in giusta dose le fa stare bene erette*. (Dante Alighieri) = Виното за човекот е како водата за растенијата која во умерена количина ги држи исправени. (Данте Алигиери) (афоризам) *Gli uomini sono come il vino. Alcuni diventano aceto, i migliori invecchiano bene*. (Папа Giovanni XXIII) = Луѓето се како виното. Некои стануваат оцет, најдобрите стареат добро. (Папа Јован XXIII) (изрека) *Il vino, specialmente in Italia, è la poesia della terra*. (Mario Soldati) = Виното, особено во Италија, е поезија на земјата. (Марио Солдати) (изрека) *Il peggior vino contadino è migliore del miglior vino industriale*. (Luigi Veronelli) = Најлошото вино од село е подобро од подобро индустриско вино. (Луиџи Веронели) (изрека) *Il vino è il canto della terra verso il cielo*. (Luigi Veronelli) = Виното е песна на земјата кон небото. (Луиџи Веронели)

(изрека) *Vino o vinello che è antidoto alla lussuria e conforto alla temperanza.* (Petrarca) = Вино или коминџак е противотров на раскошот, а утеха на воздржаноста. (Петрарка)

(изрека) *L'uomo è come il vino: non tutti i vini invecchiando migliorano; alcuni inacidiscono.* (Eugenio Montale) = Човекот е како виното: не сите вина се подобри како стареат. (Еуџенио Монтале)

Библиографија

Никодиновски, З. 2007. *Семииологија на говорот и на јазикот*. Штип: 2-ри Август С

Никодиновски, З. 2007. *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик*. Штип: 2-ри Август С

Шевалие, Ж. & Гербран, А. 2005. *Речник на симболите*. Скопје: Табернакул

Marchiori, A. 1996. *Aforismi, allocuzioni e proverbi sul vino*, Trento

Marchiori, A. 1970. *Proverbi, motti, aforismi e sillogismi sul vino*. Trento

Zingarelli, N. 2006. *Vocabolario della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli editore

Сајтографија

<http://en.wikipedia.org/wiki/Vino>

<http://www.citazioni-celebri.com/citazioni-sul-vino>

http://guide.dada.net/educazione_aliment...

<http://www.beniculturali.it/alimentazione/sezioni/origini/articoli/vino.html>

<http://www.italystore.com/storia.asp>

<http://www.vino-salute.com/detti/credenze-popolari>